



Rijksdienst voor Ondernemend  
Nederland

**Nota van antwoord bij  
Natura 2000-beheerplan  
Drents Friese Wold en Leggelderveld (27)**

**Beantwoording inspraakreacties op het  
Ontwerpbeheerplan juni 2016**

Datum februari 2017

## Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van de Provincie Drenthe in samenwerking met de Provincie Fryslân en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Provincie Drenthe  
Postbus 122  
9400 AC Assen  
T: 0592 - 36 55 55  
E: [post@drenthe.nl](mailto:post@drenthe.nl)  
W: [www.provincie.drenthe.nl](http://www.provincie.drenthe.nl)

Provincie Friesland  
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden  
T: 058-2925925  
E: [provincie@fryslan.frl](mailto:provincie@fryslan.frl)

Loket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)  
088-0424242  
[infobeheerplannenN2000@rvo.nl](mailto:infobeheerplannenN2000@rvo.nl)

*provincie* Drenthe

provinsje fryslân  
provincie fryslân 



Rijksdienst voor Ondernemend  
Nederland

# Inhoud

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—7

**1 Proces, communicatie en beleid—7**

1.1 Beheercommissie—7

1.2 Volledigheid van de informatie en correctie van informatie—7

**2 Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen—8**

2.1 Begrenzing (niet ontvankelijk)—8

2.2 Bestaand gebruik—9

2.3 Instandhoudingsdoelen—10

**3 Uitvoeringsprogramma en monitoring—10**

3.1 Mogelijke effecten van maatregelen en verwachte schade door maatregelen—11

3.2 Effecten van maatregelen voor wespandief en zwarte specht—14

3.3 Monitoring—15

**4 Juridische aspecten en vergunningverlening—16**

## Deel A: Inleiding

### Inleiding en leeswijzer

In deze nota van antwoord beantwoordt de provincie Drenthe in samenwerking met de provincie Fryslân, het bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold en Leggelderveld, de zienswijzen (inspraakreacties) op het ontwerpbeheerplan Drents-Friese Wold en Leggelderveld. Het ontwerpbeheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura 2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

Het bevoegd gezag heeft het ontwerpbeheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

### Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatcourant op 12 september 2016. Van 12 september tot 24 oktober 2016 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerpbeheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen.

### Inspraak

Het bevoegd gezag ontving op de aangeboden stukken in totaal reacties van 8 insprekers. Dit betroffen 1 individuele agrariër, 2 particulieren, 3 (belangen)organisaties, 1 overheidsorganisatie en 1 niet-agrarisch bedrijf.

Verreweg de meeste reacties gaan over de mogelijke effecten en verwachte schade als gevolg van vernattingsmaatregelen in het kader van de PAS en de gevolgen van vernatting en het kappen van bos voor zwarte specht en wespandief.

Daarnaast reageren insprekers op mogelijke onvolkomenheden in de gevolgde procedure, de betekenis van het bestaand gebruik, de (onderbouwning van de) te nemen maatregelen en de communicatie rond het opstellen en uitvoeren van het beheerplan.

### Zienswijzen op begrenzingen en doelstellingen

Zienswijzen die betrekking hebben op begrenzingen (H1) en instandhoudingsdoelstellingen (H2) worden niet ontvankelijk verklaard. Deze zijn vastgelegd in het aanwijzingsbesluit waarop geen zienswijzen meer kunnen worden ingediend.

## Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse

De PAS-gebiedsanalyse heeft separaat van het Natura 2000-beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen die betrekking hebben op de PAS-gebiedsanalyse worden niet ontvankelijk verklaard. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen aan de gebiedsanalyse. De maatregelen daarin zijn vastgesteld en staan in die vorm niet meer open voor bezwaar of beroep. Zienswijzen daarop zijn dan ook niet meer ontvankelijk. De antwoorden op de PAS-gebiedsanalyse staan in de 'Nota's van Antwoord, Zienswijzen op het ontwerp Programma Aanpak Stikstof' d.d. 1 juli 2015 en de partiële herziening van de PAS 15 december 2015 en zijn te vinden op de website <http://pas.natura2000.nl>. Per 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Alhoewel zienswijzen met betrekking tot de PAS-gebiedsanalyse niet ontvankelijk zijn is er uit oogpunt van informatievoorziening voor gekozen om deze zienswijzen toch te beantwoorden. Deze zienswijzen zijn herkenbaar aan het kopje "PAS".

Veel PAS-zienswijzen hebben betrekking op verwachte schade als gevolg van vernatting en de mogelijkheid tot compenserende maatregelen of schadevergoeding. In dat kader is het van belang op te merken dat de provincies in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen organiseren. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. Omdat er sprake is van integrale gebiedsprocessen, neemt het waterschap ook andere aspecten mee in de planvorming, zoals de kans op calamiteiten door bijv. klimaatverandering. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

De uitwerking van maatregelen, zoals planmaatregelen t.b.v. waterhuishouding, zal in een besluit van een overheid worden vastgelegd. Op dit (voorgenomen) besluit zijn de wettelijke inspraakmogelijkheden van toepassing. De effecten van uitvoering van de planmaatregelen worden gemonitord, zowel voor de ecologische aspecten als voor de economische functies.

## Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak en bestuurlijk overleg over het ontwerpbeheerplan stelt het bevoegd gezag het beheerplan Drents Friese Wold definitief vast. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Het beheerplan wordt in principe vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een

evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

## Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de zienswijzen zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van het bevoegd gezag. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een vet lettertype aangegeven. In deze nota van antwoord zijn zienswijzen geanonimiseerd verwoord. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en van een antwoord voorzien.

## Deel B: Inspraakreacties

De inspraakreacties zijn gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

### 1 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

#### 1.1 Beheercommissie

Inspreker wil graag als vertegenwoordiger van belanghebbenden uit de agrarische sector betrokken zijn bij het vervolg en input kunnen leveren aan het proces. Inspreker vraagt een plek voor een landbouwvertegenwoordiger in de begeleidingscommissie te overwegen.

*In de beheercommissies (OMB-commissies) zijn de beheerders die direct betrokken zijn bij de te nemen maatregelen vertegenwoordigd. De samenstelling van deze OMB-commissies wordt per gebied bepaald.*

PAS

Inspreker is van mening dat er met betrekking tot Oude Willem onvoldoende is gecommuniceerd met bewoners over de maatregelen voor vernatting. Het is niet duidelijk welke feitelijke ingrepen uitgevoerd zullen worden en wat de gevolgen zijn.

*In bijlage 4 van het beheerplan is een watersysteemanalyse opgenomen die inzichtelijk maakt wat de gevolgen zijn van maatregelen om de waterhuishouding te herstellen. Er is een inrichtingsplan voor Oude Willem vastgesteld in 2015. Dit inrichtingsplan voor Oude Willem is een nadere uitwerking van de meer globale maatregelen die in het beheerplan staan. Als onderdeel van dit plan wordt er een inventarisatie gemaakt van de huidige situatie ten aanzien van bebouwing en grondwaterstand. Ook wordt er een biotisch en abiotisch meetnet ingericht om de gevolgen van de te nemen maatregelen in beeld te brengen.*

#### 1.2 Volledigheid van de informatie en correctie van informatie

Inspreker geeft aan dat in de watersysteemanalyse in bijlage 4 wordt verwezen naar kaart DLGNN2012MH0189, maar dat deze ontbreekt in de bijlage of het beheerplan. Inspreker verzoekt deze toe te voegen als onderdeel van het beheerplan. Deze kaart laat een 'worst-case' scenario zien bij het doorvoeren van de maatregelen. Deze kaart laat een zorgelijk en ongewenst beeld zien van de effecten die de natuurgerichte maatregelen zouden hebben voor de bestaande landbouwfuncties in en om het gebied, maar maakt tegelijkertijd wel visueel hoe maatregelen binnen het

gebied hun uitstraling hebben in de omliggende landbouwgebieden. Ondanks het feit dat het gaat om een extreem beeld van effecten, lijkt het de inspreker van belang dat in het kader van een beheerplan en de afwegingen die rond voorgestane maatregelen worden gemaakt, de grootst mogelijk transparantie betracht wordt. Inspreker is van mening dat deze kaart moet in onze ogen derhalve worden toegevoegd aan de stukken van het beheerplan.

*Kaart DLGNN2012MH0189 geeft een scenario weer waarbij de maximale effecten van alle mogelijke vernattingsmaatregelen gezamenlijk is doorgerekend. Dit laat de maximale vernatting zien. Voor realisatie van de doelstellingen is dit echter niet nodig. Er kan worden volstaan met een beperkter pakket aan maatregelen. De omgevingseffecten hiervan zijn dan ook minder veel minder ingrijpend. U vindt deze weergegeven op kaart 17 in bijlage 3.*

Inspreker geeft aan dat in het beheerplan wordt verwezen naar kaart 17 "omgevingseffecten van nadere herstelmaatregelen" maar dat de kaart zelf geen onderdeel uit maakt van de stukken die ter inzage liggen. Inspreker is van mening dat dit met het oog op zorgvuldigheid een ernstige tekortkoming is. Inspreker stelt daarom voor om de periode om het beheerplan op nieuw ter inzage te leggen met genoemde kaart(en) als onderdeel van de documenten die ter inzage liggen.

*De door u bedoelde kaart is te vinden op in bijlage 3 in het beheerplan (kaart 17). Deze bijlage heeft tegelijk met het beheerplan ter inzage gelegen.*

Inspreker geeft aan dat er een fout in paragraaf 4.5 van het beheerplan staat en vraagt dit aan te passen: Waar Calduran staat dient Kalkzandsteenfabriek Roelfsema te worden gelezen.

#### **De tekst van het beheerplan zal aangepast worden.**

Inspreker geeft aan dat de werkdagen en periode zoals genoemd in paragraaf 4.3.1 van het beheerplan niet overeenkomen met de verleende vergunning en vraagt dit aan te passen.

*In het beheerplan worden bestaande activiteiten omschreven en getoetst. Dit betreft het gebruik op het moment dat het plan is geschreven. De latere aanpassing van activiteiten die vergunningplichtig zijn, zoals in dit geval het winnen van kalkzandsteen, is afzonderlijk in het vergunningstraject getoetst en beoordeeld. Het is derhalve niet noodzakelijk om het beheerplan aan te passen.*

## **2 Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen**

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de begrenzing (niet ontvankelijk), het bestaand gebruik, de instandhoudingsdoelen en de onderbouwing van maatregelen.

### **2.1 Begrenzing (niet ontvankelijk)**

Inspreker merkt op dat bij de definitieve aanwijzing een aantal wijzigingen zijn doorgevoerd ten aanzien van de begrenzing van het gebied. Er wordt aangegeven dat bij een overlap van 5 meter of minder met percelen buiten de begrenzing de kadastrale lijnen zijn aangehouden. Inspreker vraagt waarom bij de bestaande



bebouwing in het gebied hier ook de kadastrale lijnen niet zijn aangehouden? Inspreker ziet graag dat bij de begrenzing binnen het gebied van het natura 2000 - ontwerpbeheerplan Drents-Friese Wold & Leggelderveld de kadastrale lijnen worden aangehouden.

*Aanwijzing van doelen en het bepalen van de begrenzing zijn aparte besluiten en vallen buiten het kader van het beheerplan. Zie swijzen op de aanwijzing en de begrenzing zijn in eerdere procedures meegenomen.*

## **2.2 Bestaand gebruik**

Inspreker maakt bezwaar tegen onderdelen van de tabel 4.3.6. op blz. 406: toetstabel bestaand gebruik recreatie. Inspreker vraagt om alle arceringen van de recreatie (verblijf/activiteiten) te verwijderen omdat deze een onjuiste indruk geven van het effect van deze activiteiten, zeker in vergelijking met andere activiteiten die geen arcering hebben en die volgens de inspreker voor meer verstoring zorgen dan recreatie. Bovendien worden in de praktijk al door middel van zonering kwetsbare gebieden uitstekend ontzien door recreanten.

*In bijlage 1 van het beheerplan worden de huidige en toekomstige activiteiten ecologisch getoetst. Dit is voor recreatie samengevat in tabel 4.3.6. Uitleg over de kleur- en lettercode in de tabel vindt u in paragraaf 3.2. In de tabel vindt u de kleur groen en de lettercodes A en D. De kleur groen in de tabel betekent: geen negatieve effecten te verwachten. In principe zijn de activiteiten niet-vergunningplichtig. De lettercode die is gebruikt geeft het volgende weer:*

*'A' geen negatief effect; geen overlap in ruimte en/of tijd*

*'D' geen negatief effect; wel overlap in ruimte en/of tijd, maar de effecten van de activiteit zijn zo beperkt dat invloed op doelen afwezig of verwaarloosbaar is.*

*De lettercode D kan echter ook gearceerd zijn. Deze arcering is te vinden bij de natte habitattypen, bij de habitatrichtlijnsoort kamsalamander en een aantal vogelsoorten. De arcering is toegepast bij activiteiten zonder een significant effect op de instandhoudingsdoelen, maar waarbij het wel wenselijk een kanttekening te plaatsen. De activiteit kan in de toekomst een risico vormen of er zijn maatregelen mogelijk die de instandhoudingsdoelen kunnen verstevigen. Wij zullen deze arcering niet aanpassen.*

Inspreker merkt op naar aanleiding van de toetstabel bestaand gebruik dat sinds de afspraken die op Drents niveau zijn gemaakt over drainage en beregening (blz. 148) de inzichten gewijzigd zijn. Deze nieuwe uitgangspunten zouden volgens de inspreker moeten doorklinken in deze tabel.

*Zoals aangegeven in het ontwerp beheerplan is het vervangen van bestaande drainage is vergunningsvrij, zo lang dit gebeurt op dezelfde diepte en met maximaal dezelfde capaciteit als de oorspronkelijke drainage. Wat betreft het effect van bestaande drainage op instandhoudingsdoelstellingen wordt onderstaande tekst toegevoegd.*

**Het Drents-Friese Wold is PAS-gebied. Bestaand gebruik is meegenomen in de gebiedsanalyses van de PAS in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen. Daarbij zijn de effecten van alle feitelijk aanwezige drainagevoorzieningen meegenomen en is geconstateerd dat er geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen zijn.**

**Voor bestaande beregeningsputten geldt hetzelfde. Bovendien vallen deze putten onder de algemene regels van de keur van het waterschap en zijn ook daarom te beschouwen als bestaand gebruik.**

Inspreker merkt op dat in tabel 4.3.5 onder het kopje gewasbewerking en verzorging naar voren komt dat bemesten een activiteit zou zijn die van invloed is op het wel en wee van natuurdoeltypen. Met de inzichten van nu lijkt dit de inspreker onwaarschijnlijk, mede ook omdat bij de provinciale uitwerking van de Wet natuurbescherming op provinciaal niveau is bepaald dat beweiden en bemesten geen vergunningplichtige activiteiten zijn. Inspreker vraagt of de tabel op dit punt aangepast kan worden.

*In de toetstabel Landbouwkundig gebruik (tabel 4.3.5) is aangegeven dat bemesten voor de meeste Habitattypen in de categorie "G" en "rood" valt. "G" betekent dat er een significant effect wordt verwacht. Het Habitat of de doelsoort voldoet niet aan de doelstelling, neemt af of is kwetsbaar. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met de gevoeligheid van het habitat of de doelsoort is zodanig dat effecten groot kunnen zijn. Rood betekent dat een significant effect niet valt uit te sluiten. De inzichten omtrent de mogelijke effecten van dit bestaand gebruik zijn niet veranderd. Wij zullen de tabel niet aanpassen op dit punt. Beweiding valt in categorie A en D kleurcode groen. Van deze activiteit wordt geen negatieve effecten verwacht.*

Inspreker geeft aan geen tegenstander te zijn van recreatief gebruik binnen bepaalde grenzen die de instandhouding van de kwalificerende soort niet in gevaar brengen. Inspreker is van mening dat de toenemend recreatie op het steeds dichterblijvende netwerk van paden, verstoring werkt op de aanwezige fauna.

*In het beheerplan is getoetst of bestaand en toekomstig recreatief gebruik mogelijke negatieve effecten heeft op de habitats en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Voor de uitkomst daarvan verwijzen we u naar bijlage 1 van het ontwerpbeheerplan.*

### **2.3 Instandhoudingsdoelen**

Inspreker is van mening dat het opgegeven aantal van 20 broedparen zwarte specht onjuist is en dat er in strijd met artikel 3 – 2 AwB is gehandeld. Op het SDF zijn 30 broedparen opgegeven aan de Europese Commissie.

*Het vermelde aantal broedparen van 20-25 betreft het aantal getelde broedparen gebaseerd op gestandaardiseerde jaarlijkse tellingen zoals de grafiek in het beheerplan laat zien. De doelstelling voor zwarte specht is 30 broedparen.*

## **3 Uitvoeringsprogramma en monitoring**

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen.

### 3.1 Mogelijke effecten van maatregelen en verwachte schade door maatregelen

PAS

Inspreker geeft aan dat op kaart 17 te zien is dat bestaande gronden die zijn ingericht voor de agrarische productiefunctie, zowel binnen als buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, te maken krijgen met een grondwaterstijging. De bestaande landbouwenclave (akkerbouw) in het Drents Friese Wold krijgt hier mee te maken, maar ook gebieden buiten de oostzijde (overkant N381) van de begrenzing van het gebied en ter hoogte van de Vledder Aa. In deze gebieden wordt een grondwaterstand van minder dan 50cm beneden maaiveld voorspeld. Inspreker geeft aan dat een dergelijke hoge grondwaterstand zeer ongewenst is voor de uitoefening van bestaande, productiegerichte landbouw en kan leiden tot een afname van de productiecapaciteit van de gronden. Inspreker is van mening dat de beoogde waterhuishoudkundige maatregelen zodanig moeten worden aangepast dat van overlast en schade in blijvende landbouwgebieden geen sprake zal zijn.

*Bij de keuze van herstelmaatregelen wordt er naar gestreefd om schade voor belanghebbenden zoveel mogelijk te voorkomen. Schade die ontstaat als gevolg van maatregelen voor vernatting kan onder voorwaarden in aanmerking komen voor schadevergoeding. Ook bestaat de mogelijkheid om compenserende maatregelen te treffen. Een uitzondering hierop vormt de schade die ontstaat als gevolg van het reduceren van de grondwaterwinning in Terwisscha.*

PAS

Als gevolg van vernatting waarbij de grondwaterspiegel 25-35 cm (scenario 2b) of zelfs meer dan 35cm (scenario 1a) zal stijgen, zal schade ontstaan aan de huidige agrarische bedrijfsvoering van inspreker (akkerbouw, bloembolgewassen). Uit kaart 17 blijkt dat het betreffende bedrijf niet EHS begrensd is waardoor dit probleem niet in het reguliere beleid door aankoop of uitruil kan worden opgelost. Er zijn geen concrete oplossingen voor dit probleem opgenomen in het beheerplan terwijl wel op blz. 470 nadrukkelijk vermelding wordt gemaakt van de mogelijkheid om compenserende maatregelen te treffen. Inspreker is van mening dat hieraan reeds in het ontwerpbeheerplan handen en voeten aan had moeten worden gegeven in de zin dat concrete oplossingen in het vooruitzicht zouden zijn gesteld. Vraag is waarom dat niet is gebeurd. Het kan niet zo zijn dat de oplossing eerst na vaststelling van het beheerplan plaats vindt. Daarmee wordt geen recht gedaan aan de gevestigde belangen van de inspreker.

*In een beheerplan is het helaas niet mogelijk om een concrete uitwerking te geven van alle mogelijke te verwachten specifieke schade en een specifieke oplossing daarvoor. Uiteraard houden wij zoveel mogelijk rekening met uw belangen. Zoals aangegeven op blz. 470 zullen compenserende maatregelen getroffen worden. Ook is het mogelijk dat –onder voorwaarden- schade vergoed kan worden. Waar de gevolgen van vernatting volledig voor rekening komen van het reduceren van de waterwinning Terwisscha, bestaat geen recht op compenserende maatregelen. Rond het beëindigen van een waterwinning bestaat er geen vergunningplicht of aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan.*

*Er is in het inrichtingsplan voor Oude Willem een inventarisatie gemaakt van de huidige situatie ten aanzien van bebouwing en grondwaterstand. Het inrichtingsplan voor Oude Willem is een nadere uitwerking van de meer globale maatregelen die in het beheerplan staan. In het inrichtingsplan Oude Willem wordt een biotisch en abiotisch meetnet ingericht om de gevolgen van de te nemen maatregelen in beeld*

*te brengen. De aldus verkregen informatie kan dienen bij eventuele verzoeken om schadevergoeding als gevolg van de genomen maatregelen.*

PAS

Inspreker is van mening dat "Vanwege de samenhang van de vernattingseffecten van halvering van de grondwaterwinning bij Terwisscha met de vernattingseffecten van het dempen van sloten en greppels, dit meegenomen moet worden bij het oplossen van het probleem."

*In beheerplan staat op blz. 465: "Waar het gaat om effecten van het beëindigen van de waterwinning Terwisscha, kan het treffen van compenserende maatregelen in principe niet worden geclaimd. Rond het beëindigen van een waterwinning bestaat er geen vergunningplicht of aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan. Voor zover echter vervolgens – om het beoogde antiverdrogingseffect te bereiken – ook sloten in het invloedsgebied worden gedempt, komt dit principe mogelijk op losse schroeven te staan."*

Inspreker brengt een zienswijze in op Hoofdstuk 6, paragraaf 6.3.1, Leggelderveld, pagina 319: "In de alinea 'beschrijving maatregelen' worden de maatregelen voor het gebied Leggelderveld benoemd, maar er is geen analyse gemaakt van de mogelijke effecten hiervan". Inspreker is van mening dat er nog een analyse naar zowel de interne, maar ook mogelijke externe effecten (zoals vernatting) nodig is. Deze analyse zou dan als maatregel toegevoegd kunnen worden aan de maatregelenlijst in het beheerplan.

*Uw constatering is juist. Er zijn voor het Leggelderveld maatregelen tegen verdroging geformuleerd namelijk het dempen van greppels, afgraven van de verrijkte bouwvoor en bosomvorming in de randzone. Deze hebben als doel om de verdroging als gevolg van de aanwezige ontwateringssituatie (voormalige landbouwontwatering en zandwinning) te verminderen zodat er minder water weglekt uit het Leggelderveld. De mogelijke effecten van deze maatregelen zijn niet meegenomen in de watersysteemanalyse voor het Drents Friese Wold. Dat gebeurt in een apart traject. Zie ook het antwoord op de hiernavolgende zienswijze.*

Inspreker brengt een zienswijze in op bijlage 4, hoofdstuk 7, pagina 420 waar wordt aangegeven dat er een apart traject loopt voor het Leggelderveld om na te gaan hoe de grondwatersituatie voor de vennen en vochtige heideterreinen kan worden verbeterd. Inspreker mist informatie over dit aparte traject en vraagt dit toe te voegen en indien nodig te onderzoeken.

*In hydrologische zin bestaat er geen relatie tussen het DFW en het Leggelderveld. Hydrologische inrichtingsmaatregelen in het ene gebied hebben geen invloed op het andere. Het onderzoekstraject voor het Leggelderveld is nog niet ingevuld. Hiervoor wordt een apart traject gevolgd (onderzoeksvraag). Het beheerplan wordt vooralsnog niet aangepast op dit punt.*

PAS

Inspreker is van mening dat de voorspelling van de effecten van de maatregelen m.b.t. de waterhuishouding ontoereikend is. De natte periode van voorjaar 2016 is onvoorzienbaar gebleken, de juiste maatregelen om de overlast te voorkomen ontbraken, zowel tijdens de overlast als daarna. Er zijn nu aanvullende maatregelen nodig om dit in de toekomst te voorkomen.

*Wij betreuren het dat de extreem natte weersomstandigheden in het voorjaar van 2016 zoveel overlast voor u hebben veroorzaakt. Effecten van maatregelen zijn*

*gebaseerd op modellen. Extreme weersomstandigheden (calamiteiten) zorgen per definitie voor effecten die los staan van de inrichtingsmaatregelen. Voor wat betreft de effecten van de beoogde maatregelen wordt een monitoringsprogramma opgesteld. Ook voor Oude Willem geldt dat er gemonitord wordt om in beeld te brengen welke effecten optreden. Op basis van bestaande inzichten is het voorliggende maatregelenpakket tot stand gekomen. Voor eventuele mitigerende en compenserende maatregelen om bewoonde percelen voldoende droog te houden gelden bepaalde, wettelijke normen. Uiteraard zullen deze normen worden gehanteerd wanneer dergelijke maatregelen noodzakelijk mochten te zijn.*

#### PAS

Inspreker geeft aan aan Prolander en de gemeente Westerveld eerder de vraag te hebben gesteld, welke maatregelen genomen zullen worden bij een onverhoopt hoge waterstand bij Oude Willem. Inspreker vreest dat gekozen wordt om Oude Willem onder water te laten lopen als alternatief voor het spuien van water naar de Vledder AA, waar woongebieden extra wateroverlast zullen ondervinden. In het verleden is deze keuze een keer gemaakt toen zich een onvoorziene situatie voordeed. Desgevraagd hebben Prolander en de Gemeente Westerveld geen visie op deze situatie geformuleerd. Inspreker is van mening dat de berichtgeving naar de bewoners ontoereikend is en dat het gebrek aan informatie en overleg tot weerstand en verlies van draagvlak leidt onder omwonenden van Oude Willem. Inspreker vreest dat de percelen bij Oude Willem afvoerloos zullen worden.

*De betrokken instanties doen hun best om bij het beheerplanproces en bij het proces voor Oude Willem de omliggende bewoners en belanghebbenden zo goed mogelijk te informeren en hun inbreng zo goed mogelijk te verwerken. De beoogde maatregelen hebben primair als doel om de doelstellingen voor het Natura 2000-gebied te realiseren. Daarbij is draagvlak vanuit de omgeving buitengewoon belangrijk. Gedurende het beheerplanproces heeft ook een apart traject voor de inrichting van de Oude Willem gelopen. Hoewel Oude Willem deel uitmaakt van het Natura 2000 gebied Drents-Friese Wold en Leggelderveld, betref het twee aparte processen. Er zijn voor het beheerplanproces diverse (vier) publieke voorlichtingsavonden georganiseerd. De informatievoorziening voor het traject Oude Willem maakt geen onderdeel uit van het beheerplanproces. Oude Willem is niet aangewezen als (nood)waterbergingsgebied. De inrichting zal ook bij voorzienbare hoge waterstanden altijd een goede afvoer mogelijk maken.*

#### PAS

Inspreker geeft aan dat omwonenden van Oude Willem schade hebben ondervonden als gevolg van wateroverlast en dat een adequate reactie ontbreekt. Ook is niet duidelijk welke instantie verantwoordelijk is.

*In het beheerplan is een post opgenomen voor schade die ontstaat als gevolg van de optredende vernatting door de te nemen maatregelen. Aanvragen voor vergoeding van geleden schade kunnen worden ingediend bij het bevoegd gezag. Gevolgen van extreme (weers)omstandigheden, natuurrampen en dergelijke worden niet vergoed.*

Inspreker is van mening dat het beheerplan niet refereert aan onderzoek naar insectenoverlast door muggen en teken. Inspreker is van mening dat klimaatverandering ook om waakzaamheid vraagt m.b.t. invasieve soorten.

*Onderzoek naar overlast en gezondheidsrisico's als gevolg van insecten en invasieve soorten valt niet binnen de reikwijdte van dit beheerplan.*

### 3.2 Effecten van maatregelen voor wespandief en zwarte specht

Inspreker is van mening dat de ontbossing in het Drents Friese Wold een belangrijke, zo niet grootste oorzaak is geweest in de terugval van het aantal wespandieven. Op pagina 290 staat dat het omvormen van bos conflicterend is met de VR doelstellingen van zwarte specht en wespandief. Ook staat er herhaaldelijk dat er kennisleemtes voor deze soorten zijn.

*De zorg van inspreker om de zwarte specht en wespandief is ook de zorg van het bevoegd gezag. Dit laat onverlet dat het met het oog op de verdere Natura 2000 doelen noodzakelijk is om het bos om te vormen. Met indiener van deze zienswijze zijn wij eens dat dit niet ten koste van genoemde soorten moet gaan. Bossen vormen inderdaad een belangrijk deel van het leefgebied van wespandief en zwarte specht. De afname aan oppervlak door boskap wordt opgevangen door de kwaliteit van het resterende gebied en met name de voedselsituatie te verbeteren. De uitwerking van alle maatregelen wordt verder nauwgezet gevolgd zodat zo nodig steeds goed bijgestuurd kan worden. In verband met de kennisleemtes wordt er onderzoek en monitoring uitgevoerd om na te gaan of de maatregelen voldoende effectief zijn om voldoende leefgebied voor deze soorten te behouden. Mocht dat niet het geval zijn dan worden extra maatregelen getroffen.*

Inspreker is van mening dat de bewering in het beheerplan (blz 252 en 327) dat het aantal wespandieven gelijk blijft [“fluctueert rond doelstelling”] niet juist is.

*Het aantal wespandieven wordt jaarlijks geteld volgens de BMP methode. De soort is moeilijk te inventariseren waardoor de foutenmarge groot is. De meest recente gepubliceerde aantallen vindt u op [www.sovon.nl](http://www.sovon.nl). Het betreft 6, 8, 9, 7, 8 broedparen in de jaren 2010 t/m 2014. De doelstelling is 8 broedparen.*

Inspreker is van mening dat het kappen van bos in het kader van de PAS onbegrijpelijk is gezien het feit dat bomen in aanzienlijke mate bijdragen aan de verwijdering van fijnstof, schadelijke oxiden en ozon uit de lucht.

*Bomen, en met name naaldbomen, dragen door verdamping bij aan verdroging van het gebied. Dit is nadelig voor soorten en habitattypen die gebonden zijn aan natte tot vochtige omstandigheden. Door het omvormen en kappen van bos wordt dit effect verminderd en ontstaat er ruimte voor uitbreiding van habitattypen conform de doelstellingen*

Inspreker vraagt waar de gedachte op gebaseerd is dat bossen verdroging veroorzaken en trekt dit in twijfel.

*Uit onderzoek blijkt dat bomen en met name naaldbomen voor extra verdroging zorgen door verdamping.*

PAS

Inspreker is van mening dat er onvoldoende onderzoek is gedaan naar de mogelijke negatieve effecten van vernatting op de bossen die als leefgebied dienen voor zwarte specht. Ook ontbreekt monitoring van deze effecten. Het habitat van zwarte specht moet immers beschermd en behouden blijven. Inspreker stelt voor om maatregelen te nemen die bos of bomen ontzien.

*PAS In het beheerplan is onderzoek en monitoring opgenomen naar de effecten van herstelmaatregelen voor vernatting op het leefgebied van zwarte specht. Als daaruit mocht blijken dat er extra maatregelen noodzakelijk zijn voor zwarte specht dan zullen deze worden genomen.*

Inspreker is van mening dat in dit ontwerpbeheerplan voorrang dient te worden gegeven aan herstel van de habitat van zwarte specht, bijvoorbeeld door aanplant met snelgroeiende bomen die zo snel mogelijk kunnen dienen als nestplaats. Door omvorming van naaldbos gaan nestplaatsen en voedsel verloren.

*Om vermindering van draagkracht van het leefgebied van zwarte specht te voorkomen als gevolg van boskap worden maatregelen genomen om de kwaliteit (voedselsituatie) van het resterende leefgebied te verbeteren zodat het gebied voldoende draagkracht behoudt voor de doelstellingen van zwarte specht. Er wordt onderzoek gedaan hoe en waar deze maatregelen het beste kunnen worden uitgevoerd en de resultaten worden gevolgd door middel van monitoring. Mogelijke nestplaatsen worden zoveel mogelijk ontzien.*

### **3.3 Monitoring**

PAS

Inspreker is van mening dat monitoring van waterhuishoudkundige gevolgen van maatregelen die binnen en wellicht zelfs buiten het Natura 2000 plaatsvinden, zeer gewenst is. In het beheerplan (p. 333) wordt aangegeven dat het bijplaatsen van peilbuizen 'kan' plaatsvinden. Inspreker pleit voor plaatsen van peilbuizen in de aangrenzende landbouwgebieden. Dit zal volgens inspreker een dwingend karakter moeten hebben en daarom als verplichte maatregel opgenomen moeten worden in het beheerplan. Voor het bepalen van de effecten op de omliggende landbouwgronden zal eerst gedegen de 0-situatie moeten vastgelegd. Op deze manier kan een goed beeld van de effecten op de omgeving worden gegenereerd.

*De zorg die inspreker uitspreekt, wordt gedeeld door het bevoegde gezag. Standaard geldt dat de effecten van maatregelen op de omgeving zullen worden gemonitord zodat goed in gaten gehouden kan worden wat voor effecten optreden. Zo worden niet alleen de effecten die het halen van de doelen bevorderen in beeld gebracht, maar ook eventuele negatieve effecten voor omwonenden. Deze kennis kan gebruikt worden om eventuele aanvullende maatregelen te treffen zodat ongewenste effecten worden verzacht, voorkomen of opgelost.*

PAS

Inspreker brengt het volgende in: Op blz. 14 staat bij de paragraaf onderzoek "Om de effecten beter te kunnen voorspellen is verbetering van het huidige grondwatermodel nodig" en bij de paragraaf monitoring "Voor de effecten van de maatregelen aan de waterhuishouding vormen een belangrijk onderdeel van het totale programma. De bestaande monitoringsprogramma's zullen voor de informatiebehoefte voor Natura 2000 onvoldoende zijn. Daarom wordt een specifiek monitoringsprogramma opgezet voor het watersysteem." Het is voor inspreker volstrekt verontrustend dat de minister van EZ en GS van Drenthe en Friesland op basis van voorspellingen met een ontoereikend modelinstrument, zonder specifiek monitoringsprogramma dit beheerplan op deze manier ter inspraak hebben kunnen aanbieden.



*Het gebruikte grondwatermodel is gebaseerd op de meest actuele kennis. Er zal zoals aangegeven op blz. 14 ook aanvullend onderzoek verricht worden om het grondwatermodel te verbeteren. Voor het watersysteem wordt een specifiek monitoringprogramma opgezet. Zo kan gekeken worden of de maatregelen het verwachte effect opleveren. Er zal dus een specifiek monitoringsysteem worden opgezet voor het watersysteem boven op de al bestaande metingen die bijvoorbeeld door het waterschap worden uitgevoerd.*

#### PAS

Er wordt in het ontwerpbeheerplan geen rekening wordt gehouden met de belangen van omwonenden wanneer het gaat om vernatting en de mogelijke schade die dit veroorzaakt. Een verwijzing naar schadevergoeding vanwege waardevermindering ontbreekt.

*Waardevermindering kan onder voorwaarden worden gecompenseerd, maar moet wel aangetoond kunnen worden.*

Inspreker geeft aan dat op blz 95 staat dat wespandief en zwarte specht de laatste keer in 2010 geteld zijn en dat dit in strijd is met de Omgevingswet waar wordt geëist dat de gegevens up to date moeten zijn, dan wel maximaal 2 jaar oud.

*De aantallen wespandief en zwarte specht in het gebied worden jaarlijks geteld volgens een landelijk afgesproken standaardmethodiek (BMP). Recente aantallen m.b.t. vogelstand geven geen aanleiding tot wijzigingen in het ontwerpbeheerplan.*

## 4 Juridische aspecten en vergunningverlening

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de juridische aspecten en de vergunningverlening.

#### PAS

Inspreker geeft aan dat voor het kappen van bos ter bestrijding van verdroging een passende beoordeling vooraf verplicht is, dat een cumulatietoets ontbreekt en dat er herplantplicht geldt.

*Kappen van bos wordt uitgevoerd in het kader van herstel van de waterhuishouding in het gebied ten behoeve van verschillende habitattypen. Dit vormt onderdeel van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Een passende beoordeling is uitgevoerd in de vorm van een gebiedsanalyse die separaat ter inzage heeft gelegen en na verwerking van zienswijzen integraal is opgenomen in het ontwerpbeheerplan. Een cumulatieve toets vormt indien deze aan de orde is onderdeel van de passende beoordeling. Voor het kappen van bos in het kader van natuurbeheer geldt geen herplantplicht. Er is geen sprake van onrechtmatige handelen.*

## 5 Ambtshalve wijzigingen

De tekst met betrekking tot het vliegen met drones in paragraaf 4.5 "Voorwaarden voor activiteiten" is aangepast.

De nieuwste versie van de PAS-gebiedsanalyse is ingevoegd (AERIUS M16).